

nar remet a *nomenar* i l'usa regularment en la seva obra *Terra del Xè* (per ex.: I, 123, 131 etc.).¹⁵ Notem que les formes verbals *anomena*, *anomenes* etc. tenen una *e* oberta.¹⁶ Una variant *ennomenar*, pronunciada amb *-nn-* se sent en certs llocs: *AlcM* la dóna del català occidental i JCoromines va registrar *-nn-* a Cadaqués i va llegir en les *Senyes de B. Batlle* de 1882-95 «Roca *ennomenada*» (3.2), sovint mal escrit *atnomenat* o *adnomenat* (4.1). Notem finalment que una forma *noumentà* és viva avui a l'aranès i en d'altres parts del territori gascó.¹⁷

Anomenada 'fama, reputació'; en texts antics és general *nomenada* (Desclot, *Spill*, *Tirant* etc.) i avui al Sud de València (veg. n. 16); *anomenada* es documenta ja en el S. XIV (segons *DAG.*), i també en Belvitges 1803 i Lab. 1839; *DBal.* en dóna molts exemples dels autors de la Renaixença, i PzCabre. el cita d'Eivissa. *Anomenable*. *Nomenadament* ant. 'per nom o indicat per nom' [*Usatge*, 95.16; 1255; *CostTort.*; Jaume I; *anomenadament*, en la traducció cat. del *Decameró*, *AlcM*]. *Nomenador* 'que pot o deu ser nomenat' [1434, *AlcM*; 1608, Ginart, *DAG.*; *anomenador* en doc. mall. de 1518 (*AlcM*), i segons aquest darrer diccionari usual avui a Mallorca i Menorca]. *Nomenament* 'acció de nomenar', 'document que constata un nomenament' [un ex. d'*anomenament* en Serra-Amer, a. 1451].

Cognom, escrit també *connom* [1360; Pere Cerimoniós, *Cròn.*, cap. 68; Genebreda, *Libre de Consolació*, 10; *Spill*, v. 7196: «Alt're'n féu / Ciutadà seu: / En Berenguer / *Cognom* Oller»; text de 1502 «Aquest nom claríssim / Ramon se senyala / lo *cognom* que resta / és Llull» (Alber, dins *BiblEscrBal.* I, 8a); doc. de 1535 «ab sos noms e *connoms*» (*BSAL* xxiv, 263); Jeroni Pujades, 1600-40: «és de notar lo antic costum de Catalunya --- les dones casades prenen y usan los *cognoms* de sos marits, y no (almenys no primer que) los de sa família paterna» (*DBal.*); 1816 «los noms y *connoms* de las monges del Mon. de N. S. del Puig de Pollensa» (Martínez Aloy, *BSAL* I, xxxiv, 10), pres del ll. *cognomen* 'sobrenom', 'tercer nom (distintiu familiar o personal)'; com a sinònim de *cognom* 'nom de família' fou usat *sobrenom* en el període antic (veg infra), d'on alguns autors han emprat *cognom* amb el valor de sobrenom (per ex. Tomich, segons ens informa Careta, s. v. *apellido*). *Cognomenar* (variant *cognominar*) 'designar (algú) pel seu cognom, per un cognom' [un ex. del fals Boades, S. xvii, en *AlcM*; un altre ex. citat per *DAG.*, significa més aviat 'posar un sobrenom'; en *Ordin.* de Pere III, p. 197, el sentit sembla ser 'posar el títol d'una persona amb el seu nom'].

Prenom. *Pronom* [1805, Belv.], *pronominal*, *pronominalitzar*, *pronominalment* [Lab. 1888]. *Renom* 'anomenada, fama' [St. Vicent Ferrer, *Sermons* II, 186; Felip de Malla, *Pecador remut*, i *Tirant* (*DAG.*); *Spill*, v. 288 (veg. infra *sobrenom*) etc.]; 'sobrenom' [*DFa.*; 1507 Busa-Nebr.: «*Renom* propi: Agnomen», «*Renom de llinatge*: Cognomen»; *DAG.* el dóna com a sinònim de *malnom*,¹⁸ *motiu*]. *Renomenat* 'que té renom, fama'

[en autors moderns: p. ex. en el *Glossari* de Xènius: un altre de Serra i Boldú en *AlcM*]. *Sobrenom* 'nom afegit al nom d'una persona' [1366 «E per ço meseren-li *sobrenom* Arista, car, així com l'aresta acostada prop del foc, en un moment crema, així lo dit rei Ennec, sabent que els moros deguessen haver batalles ab ell, en un moment era ab ells --- de llavors ençà hac nom Ennec Aresta» («*Crònica General*», ed. A. Soberanas, Barcelona 1961, 39-40)]; fou usat com a sinònim de *cognom* [«E si volete saber mon nom: / Frare Antelm me deia hom, / e Turmeda, per *sobrenom*» (ATurmeda, *Obres menors*, NCL. x, p. 159.19); «A tu, com fill, / Baltasar Bou, / --- / e, Baltasar, / nom de ciència / --- és real nom. / Bou, *sobrenom*, / mansuetut / diu, e uirtut; / --- / Crech, puyt tens / nom e *cognom*, / he lo renom / que pots cobrar, / del bon obrar / seran conformes» (*Spill*, 240-90); *DTo.*: «*Sobrenom de llinatge*: Cognomen, -enis»]. *Sobrenomnar* 'donar sobrenom' [Lab. 1839]; cf. *sobrenominat*, usat en el sentit de 'anomenat amunt' en doc. de 1618 (*CoDoACA* VIII, 534).

CULTISMES: *Nòmina* 'reliquiari amb noms de sants que es creia tenir virtuts' [S. XIII, «E'l reptador deu dir: 'Jo, Aytal, jur que --- e'l camp no metré coltell --- ne y metré armes que ajen vertut, ne *nòmina*, ne péra preciosa» (*Tractats de Cavalleria*, NCL. LVII, 88.16); doc. de 1443; c. 1460, *Spill*, v. 4686; 1537], 'lista de persones o coses' [1357 «*nòmina* dels soldats» (*Epist. Pere III*, NCL., 135); 1435, 1535; 1617 «*nòmina* dels autors» (Agustí, *Secrets d'Agric.*, Prelim.)], pres del ll. *nōmīna*, pl. de *nōmēn*. *Nominació* [ant. 'denominació' (S. xv); 'nomenament a un càrrec' 1534, 1620; Lacav.] *Nominadament* ant. [1405], *nominador* [un exemple 1688]. *Nominal* [Lab. 1839], *nominalisme*, *nominalista*, *nominalment* [Lab. 1888]. *Nominatiu* [1696, Lacav.]. *Denominar* [1805, Belv.]. *Denominable*. *Denominació* [S. xv]. *Denominador* [Belv.]. *Denominatiu* [1696, Lacav.]. *Denominativament* [un exemple en Cauliach, 1492 (*AlcM*)].

Ignominia [fi S. xv, *Passi en cobles*, ed. Martí Grajales, València 1912, p. 16; 1696, Lacav.; «Dia 7 de Abril de 1767 --- Se trageren de Barcelona, a la tarde, ab la major *ignominia* y insolència --- als pobres Jesuïtes de aquest collegi de Betlem» (Maldà, *Excursions*, p. 166)], pres de *ignominia* id. *Ignominiós*, *ignominiosament* [1696, Lacav.]. *Innominat* [Belv. 1803, Lab. 1839], *innomenable* 'no nomenable', *innominable* 'que no es pot anomenar' [Lab. 1888]. *Metonimia* [Lab. 1888], del gr. *μετωνυμια*, derivat de *ὄνομα*, germà del ll. *nomen*; *metonímic*. *Metonomàsia* [Lab. 1888]. *Onomàstic* [Belv.], del gr. *ὀνομαστικός* id., derivat del dit mot grec. *Antonomàsia* [Belv.], de *ἀντονομασια* (format de *ἀντι* 'en lloc de', perquè consisteix a emprar l'apellatiu en comptes del nom propi); *antonomàstic*, *antonomàsticament* [Belvitges 1805]. *Epònim* [Lab. 1839], de *ἐπώνυμος*; *evònim*, de *εὐώνυμος*. *Andònim* [Belv.], de *ἀνώνυμος* id.; *andnimentament* [Lab. 1888], *anonimat*.

Els següents mots són tots derivats del grec *ὄνομα*: *sinònim* [S. xv; *DTo.*], amb *συν* 'amb'; *sinonímia*